

Кириленко Ольга Павлівна

д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,
ЗУНУ, м. Тернопіль

Шиндор Юрій Вікторович

студент гр. ФФМ-21, ФФО, ЗУНУ, м. Тернопіль

ЗАСТОСУВАННЯ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО МЕТОДУ У БЮДЖЕТНОМУ ПЛАНУВАННІ

Одним з нових методів бюджетного планування є програмно-цільовий, основи якого закладені у Бюджетному кодексі України [1, ст. 20]. Даний прогресивний підхід застосовується в Україні з 2002 року, спочатку стосовно Державного бюджету України, а з 2017 року – для місцевих бюджетів, які мають взаємовідносини з державним бюджетом [2, с. 3].

Визнано, що програмно-цільовий метод має безумовні переваги, до яких відносять:

- «встановлення системи планування та виконання бюджету, орієнтованої не на утримання бюджетних установ, а на досягнення стратегічних цілей у найбільш ефективніший спосіб;
- забезпечення безпосереднього зв'язку між виділенням бюджетних коштів та результатами їх використання;
- забезпечення можливості відстежити ефективність і результативність використання бюджетних коштів шляхом врахування інформації, що міститься у бюджетних запитах, паспортах бюджетних програм, звітах про їх виконання;
- наявність об'єктивної, прозорої інформації для прийняття виважених управлінських рішень» [2, с. 22].

Складовими елементами програмно-цільового методу виступають: бюджетні програми, відповідальні виконавці бюджетних програм, паспорти бюджетних програм, результативні показники бюджетних програм.

Розглянемо елементи програмно-цільового методу на прикладі бюджетної програми Міністерства освіти і науки України «Підготовка кадрів закладами вищої освіти та забезпечення діяльності їх баз практики». Дана бюджетна програма належить до таких, які складаються щорічно і на її реалізацію виділяються великі обсяги фінансування [3, с. 28-29].

Найперший елемент кожної бюджетної програми – це її мета. В аналізованій програмі, на наш погляд, мета визначена некоректно, адже в ній констатується, що відповідно до Конституції України, громадяни мають право на безоплатну вищу освіту в державних закладах вищої освіти (ЗВО) на конкурсних засадах, а прийом до ЗВО проходить на основі державного замовлення. Після цього зазначаються завдання державного бюджету, а не Міністерства освіти і науки України, у сфері підготовки кадрів закладами вищої освіти та забезпечення діяльності їх баз практики.

Як завдання бюджетної програми, визначено:

«– забезпечення виконання державного замовлення з підготовки фахівців, аспірантів та докторантів;

– забезпечення організації навчального процесу у закладів вищої освіти в умовах жорсткої фінансової політики та загального скорочення ресурсів;

– утримання закладів вищої освіти;

– забезпечення гарантованого державою соціального захисту учасників навчального процесу;

– забезпечення ефективної системи управління освітньою діяльністю» [3].

Така редакція завдань певною мірою не відповідає концептуальній ідеї програмно-цільового методу, адже містить, наприклад, одне із завдань – це утримання закладів вищої освіти. Ми вважаємо, що завдання повинні більш конкретно відображати цілі програми на певний бюджетний рік. Справа в тому, що в такій редакції ці завдання можуть бути представлені постійно з року в рік.

Результативні показники бюджетної програми поділяються на такі групи: затрат, продукту, ефективності і якості. До показників затрат віднесено, наприклад, кількість ЗВО, яких у 2022 році у нас 139; в них працює понад 180 тис. штатних одиниць персоналу; з них науково-педагогічного – понад 70 тис. чол.; середньорічна кількість аспірантів – майже 17 тис. чол., докторантів – 809 чол., студентів – 510 тис. чол. денної форми і 235 тис. чол. заочної та вечірньої форми навчання. Крім того, серед показників затрат є кількісні показники щодо дітей-сиріт на державному забезпеченні у ЗВО, іноземців та осіб без громадянства, які навчаються у підготовчих відділеннях ЗВО та розмірів одноразової грошової допомоги при працевлаштуванні та для придбання навчальної літератури дітям-сиротам та дітям, позбавленим батьківського піклування.

Показники продукту характеризують ступінь завершення надання освітніх послуг, а саме: випуск аспірантів і докторантів, в т. ч., які успішно завершили навчання; кількість вище зазначених соціально вразливих одержувачів освітніх послуг, яким виплачено передбачені програмою допомоги. Слід зазначити, що серед показників продукту чомусь відсутній випуск студентів.

Показники ефективності характеризують середні витрати, які несе держава у підготовці визначених категорій одержувачів освітніх послуг – студентів, аспірантів, докторантів, іноземців та осіб без громадянства. Так, у 2022 р. середні витрати на навчання одного студента складатимуть 73873,7 грн за рахунок загального фонду, 50229,3 грн – за рахунок спеціального фонду Державного бюджету України. таким чином, ми бачимо, що навчання студентів за державним замовленням є дорожчим порівняно з навчанням на умовах контракту. Така ситуація спостерігається відносно підготовки аспірантів і докторантів.

Показників якості у даній програмі лише два, це: питома вага студентів, які отримали відповідний документ про освіту у загальному обсязі випуску у ЗВО (100%) та питома вага аспірантів та докторантів, які успішно завершують навчання та захистять дисертації у загальному випуску (27,2%).

Підводячи підсумок, зазначимо, що прогресивний програмно-цільовий метод застосовується певною мірою формально і не може бути достатньо

ефективним тому на практиці потребує більш чіткого виконання його змістовних положень.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України від 8.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення 1.09.2022).
2. Програмно-цільовий метод у бюджетному процесі на рівні місцевих бюджетів / Міністерство фінансів України. ІБСЕД. 2016. 25 с.
3. Інформація про мету, завдання та результативні показники бюджетних програм (КВК 220). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/budzhet/2021/09/23/Inform.pro.metu.zavd.ta.rezult.pokazn.byudzh.prohr.2022-KVK.220.pdf> (дата звернення 1.09.2022).